

ПОДІЇ ДАЛЕКОГО 1943 р., ЯКИХ НЕ ЗАБУТИ!

*О.І. Васильковський —
полковник у відставці*

1943 рік ознаменувався новим важливим етапом у боротьбі проти гітлерівської Німеччини. У липні, після розгрому німецько-фашистських військ на Курській дузі, війська Центрального, Воронежського та інших фронтів перейшли в рішучий контрнаступ. У ході боїв солдати центрального фронту звільнили від загарбників північну частину Сумщини, а бійці Воронежського — південну.

На Сумському напрямку наступала 38 армія під командуванням генерал-лейтенанта Н.Е. Чібісова і 50-й стрілецький корпус генерал-майора С.С. Мартиросяна у складі 232-ї і 340-ї стрілецьких дивізій (командири: генерал-майор І.І. Улітін, полковник І.Е. Зубарев), які мали завдання знищити ворога на підступах до Сум, вийти на річку Псел і взяти місто Суми.

Після короткої артпідготовки 8 серпня частини 50-го корпусу перейшли у наступ. 232-а стрілецька дивізія вела бойові дії широким фронтом. У районі Волкового під Краснопіллям у цей день бій за висоту вела 6-а рота 764-го стрілецького полку. Несподівано з вершини висоти по атакуючих вдарив ворожий кулемет. Бійці залягли. Найближче до амбразури дзоту був сержант Олексій Михайлович Калінін. У нього скінчилися гранати, а кулемет продовжував вести смертельний вогонь. Тоді Калінін рвучко піднявся і крикнув: «Вперед, орли!». А сам кинувся до дзоту і своїм тілом закрит

окраїну міста і, ведучи вуличні бої, просувався до центру. 1140-й стрілецький полк форсував річку Псьол у районі Харківського мосту, а потім повів наступ на Червону площу. Ворог у паніці відводив свої війська.

О 7-й годині 30 хвилин Суми повністю знаходились у руках радянських військ. Наказом Верховного Головнокомандувача 340-й стрілецькій дивізії пол-

О.М. Калініну було посмертно присвоєно звання Героя Радянського Союзу. Поховано його у братській могилі в центрі Краснопілля.

232-а стрілецька дивізія, долаючи опір ворога, просувалася у напрямку Сум. 12 серпня в районі висоти 189,7 між В.Сироваткою та Думівкою фашистська піхота за підтримки танків контратакувала наші позиції. Сили були нерівні. У цю критичну хвилину приклад героїзму показав простий хлопець, рядовий Іван Григорович Вдовітченко. Головний танк німців підходив до окопів бійців 6-ї стрілецької роти. Іван Вдовітченко кинув декілька гранат, проте танк продовжував рухатися. Тоді герой вирішив ціною свого життя знищити гітлерівську машину. Оперезавши себе протитанковими гранатами, відважний боєць кинувся під головний танк. Пролунав вибух, у рядах гітлерівців почалася паніка. Висоту було взято. Ціною життя він зірвав атаку німців та забезпечив успіх своєму підрозділу.

Івану Григоровичу Вдовітченку посмертно присвоєно звання Героя Радянського Союзу. Він похований у братській могилі в селі Самотоївка Краснопілляського району.

Опинившись перед загрозою оточення внаслідок рішучого наступу наших військ 1 вересня, гітлерівці змушені були відводити свої війська на захід.

38-а армія одержала наказ своїм правим флангом продовжити переслідування противника, а лівим флангом в ніч з першого на друге вересня прорвати оборону і до ранку 2 вересня захопити Суми.

За цих обставин 50-й стрілецький корпус повинен був силами 340-ї стрілецької дивізії разом з 520-м стрілецьким полком 167-ї стрілецької дивізії наступати в напрямку західної околиці міста. 232-а стрілецька дивізія мала оточити і знищити сумське угруповання ворога.

На світанку 2 вересня 340-а стрілецька дивізія форсувала Псьол і почала бій за обласний центр. 1142-й стрілецький полк вийшов на північну

дивізії генерал-майора Мельникова та 232-й стрілецькій дивізії генерал-майора Улітіна було присвоєно найменування «Сумських».

Пізніше, після війни, сумський міськвиконком присвоїв звання «Почесний громадянин міста Суми»: колишньому командирі 50-го стрілецького корпусу генерал-майору С.С. Мартиросяну; колишньому командирі 167-ї стрілецької дивізії генерал-майору І.І. Мельникову та колишньому заступнику командира 1140-го стрілецького корпусу Л.М. Протопопову, який 2 вересня 1943 року в центрі міста встановив прапор як символ перемоги над ворогом.

Сьогодні в нашому місті проживає 21 ветеран Сумсько-Київських дивізії, які визволяли Суми. А взагалі на фронтах і в партизанських загонах проти окупантів вели боротьбу 14 тисяч сумчан, понад 6 тисяч з них не повернулися.

За мужність і героїзм 9 тисяч сумчан нагороджено орденами та медалями. Удостоєні звання Героя Радянського Союзу 6 уродженців міста, а саме: старший сержант Б.І. Берестовський, лейтенант Н.С. Нестеровський, капітан Є.М. Терезов, капітан А.С. Мачуленко, генерал-майор Д.І. Турбін, капітан І.Т. Марченко.

Повними кавалерами ордена Слави стали сумчани: рядовий І.Я. Нагорний та старшина М.Г. Пархоменко.

Званням двічі Героя Радянського Союзу удостоєно (посмертно) вихованця заводу ім. Фрунзе — С.П. Супруна.

На братській могилі воїнів, що загинули при визволенні нашого міста, встановлено пам'ятник воїнам-визволителям, біля підніжжя горить вічне полум'я.

Одну з вулиць міста названо на честь уродженця Сумщини капітана Є.М. Терезова, є у місті і вулиця С.П. Супруна.